

Максименко Н. В.,
аспірант кафедри правосуддя
юридичного факультету
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

Науковий керівник:

В. О. Гринюк, доктор юридичних наук,
доцент, доцент кафедри правосуддя
юридичного факультету
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

УДК 343.13

ПІДОЗРА У ПРАКТИЦІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ

Приєднання України до Ради Європи та ратифікація 17 липня 1997 р. Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод (далі – Конвенція) зумовили включення нашої держави до європейської системи охорони прав людини, яка передбачає не лише обов'язок охороняти на дотримуватися передбачених Конвенцією прав та свобод, але і визнавати юрисдикцію Європейського суду з прав людини (далі – Європейський суд). Урахування підходу Європейського суду до розуміння та застосування положень Конвенції в конкретних обставинах відіграє роль практичного орієнтиру при правильному тлумаченні та застосуванні норм та понять вітчизняного кримінального процесуального права. Одним із таких понять, яке нерозривно пов'язано із забезпеченням належного рівня захисту особистої свободи та недоторканості особи у процесі кримінального судочинства й потребує ретельного дослідження, є «підозра». Статистика розгляду Європейським судом заяв проти України з приводу порушення ст. 5 та ст. 6 Конвенції вказує на відсутність у національній правозастосовній діяльності правильного розуміння підозри, моменту її виникнення та закінчення, а також якісних ознак, яким має відповідати підозра, щоб уважатися обґрунтованою у розумінні Конвенції.

Метою статті є дослідження розуміння підозри та її якісних характеристик Європейським судом за допомогою аналізу його практики.

Встановлено, що Європейський суд у своїх рішеннях визначає підозру як припущення про вчинення особою кримінально караного діяння та вирішує питання про її наявність шляхом дослідження фактичного положення особи у кримінальному провадженні та здійснення щодо неї процесуальних заходів, що істотно позначилося на положенні цієї особи.

Робиться висновок, що у практиці Європейського суду момент виникнення підозри у вчиненні кримінального правопорушення пов'язаний з моментом здійснення щодо особи будь-яких процесуальних заходів, зумовлених наявністю такої підозри, які можуть суттєво вплинути на її стан.

У роботі виокремлюються основні якісні ознаки підозри, яка відповідає ознакам обґрунтованості, та робиться висновок, що вона становить собою таку розумну підозру, яка містить достатні об'єктивні елементи, зокрема факти, спеціальну інформацію, що знайшли фактичне вираження в офіційних документах обвинувачення, та можуть привести об'єктивного спостерігача до обґрунтованого переконання, що особа могла вчинити дії, заявлені органами обвинувачення.

Визначається, що Європейський суд залежно від результатів досудового розслідування під закінченням підозри розуміє або офіційне повідомлення особі про обвинувачення, або одностороннє офіційне рішення, ухвалене на користь особи про те, що її більше не переслідують за наявними обвинуваченнями та її становище надалі не можна вважати таким, що на нього суттєво впливає провадження.

Ключові слова: підозра, обґрунтована підозра, Європейський суд з прав людини, виникнення підозри, закінчення підозри.

Одним із важливих кроків на шляху входження України в європейський політико-правовий простір стала ратифікація 17 липня 1997 р. Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод (далі – Конвенція), яка встановлює мінімальні європейські стандарти прав людини, що повинні бути в основі діяльності держав-учасниць у галузі дотримання прав людини. Зважаючи на високу абстрактність положень Конвенції, саме практика Європейського суду допомагає краще зрозуміти зміст кримінальних процесуальних понять оцінного характеру, імплементованих Україною в національне законодавство. Одним із таких понять є «обґрунтована підозра», наявність якої за чинним Кримінальним процесуальним кодексом України (далі – КПК України) є обов'язковою умовою для застосування до особи заходів забезпечення кримінального провадження. Відсутність законодавчого визначення підозри та переліку ознак, яким має відповідати підозра, щоб уважатися обґрунтованою як в чинному КПК України, так і в Конвенції зумовлює необхідність дослідження цього питання в практиці Європейського суду з прав людини. Дослідження підходів Європейського суду до питання виникнення підозри, її обґрунтованості та закінчення сприятиме узгодженості та взаємодоповнюваності національного кримінального процесуального законо-

давства у сфері регулювання інституту підозри з практикою Європейського суду з прав людини.

Дослідженню розуміння підозри у практиці Європейського суду з прав людини присвячені наукові праці К. Волкова, К. Завгородньої, І. Гловюк, М. Громової, О. Капліної, О. Тищенко та інших. Проте існуючі наукові публікації у своїй більшості присвячені проблемі законності застосування до осіб запобіжних заходів, обов'язковою умовою яких є наявність обґрунтованої підозри. Виходячи із викладеного, актуальним є наукове дослідження питання поняття підозри, моменту її виникнення, якісних характеристик та закінчення підозри у розумінні Європейського суду з прав людини.

Чинний КПК України у ст. 132 у межах загальних правил застосування заходів забезпечення кримінального провадження наводить перелік умов, виконання яких є обов'язковим при вирішенні судом питання про застосування до особи відповідного заходу забезпечення¹. Однією з таких умов є наявність обґрунтованої підозри щодо вчинення особою кримінального правопорушення такого ступеня тяжкості, що може бути підставою для застосування заходів забезпечення кримінального провадження. Тобто, національне законодавство розглядає наявність обґрунтованої підозри у вчиненні особою кримінального правопорушення як одну із підстав правомірності обмеження її права на свободу

¹ Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI <<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>> дата звернення 08.10.2018.

та особисту недоторканність у кримінальному провадженні, починаючи з виклику слідчим, прокурором (п. 1 ч. 2 ст. 131 КПК України) та закінчуючи запобіжними заходами (п. 9 ч. 2 ст. 131 КПК України)¹. Такий підхід законодавця є співзвучним положенню п. 1(с) ст. 5 Конвенції, де передбачено, що кожен має право на свободу та особисту недоторканність. Нікого не може бути позбавлено свободи, крім таких випадків і відповідно до процедури, встановленої законом: законний арешт або затримання особи, здійснене з метою допровадження її до компетентного судового органу за наявності обґрунтованої підозри у вчиненні нею правопорушення або якщо обґрунтовано вважається необхідним запобігти вчиненню нею правопорушення чи її втечі після його вчинення². Відповідно до Конвенції обов'язковою умовою при застосуванні до особи таких заходів забезпечення кримінального провадження, як затримання та арешт, є наявність підозри, яка відповідає ознакам обґрунтованості. При цьому Конвенція не містить окремого визначення «підозри», а відразу говорить про «обґрунтовану підозру» у ст. 5 та про «кримінальне обвинувачення» у ст. 6. Ураховуючи, що підозра є динамічною категорією, яка змінюється залежно від стадії розслідування кримінального провадження та наявних доказів, логічно говорити, що на початкових етапах розслідування підозра не відразу є обґрунтованою. Набуття нею якісних ознак обґрунтованості пов'язане з процесом розслідування кримінального провадження та збиранням доказів у справі. Тому трансформація «підозри»

в «обґрунтовану підозру» є процесом динамічним, пов'язаним з поступовим переходом у провадженні від «незнання» до «знання». Своє розуміння «підозри» Європейський суд виклав у рішенні по справі «Шабельник проти України» від 19.02.2009, де «віддав перевагу «істотній», а не «формальній» концепції «обвинувачення», передбаченого статтею 6 § 1 Конвенції», не беручи до уваги зміст, який вкладається в це поняття національним правом. Крім цього зазначено, що «Суд зобов'язаний дивитися крізь видимість і досліджувати дійсне здійснення цієї процедури»³. З цього приводу Л. Лобойко вказує, що європейський стандарт вирішення питання про оголошення особі того, що її обвинувачують (підозрюють) у вчиненні певного злочину полягає в тому, що особа повинна набувати прав обвинуваченого (підозрюваного) не за рішенням слідчого чи прокурора, формалізованим у постанові, а автоматично у разі здійснення щодо неї дій, якими вона викривається у вчиненні злочину⁴. Як аргумент науковець наводить те, що за КПК Франції «обвинувачений» з'являється ще з моменту першої явки особи до слідчого судді.

У справі «Екле проти Федеративної Республіки Німеччини» Європейський суд констатував, що кримінальне обвинувачення може бути визначене як «офіційне повідомлення особи компетентним органом про те, що вона підозрюється у вчиненні кримінального злочину»⁵. А у справі «Девеєр проти Бельгії» від 27.02.1980 Суд наголошує саме на матеріальному (змістовному) визначенні «обвинувачення»⁶. Відповідно до фактич-

¹ Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI <<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>> дата звернення 08.10.2018.

² Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод: міжнародний документ від 04.11.1950 <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004> дата звернення 02.10.2018.

³ Case of Shabelnyk v. Ukraine (Application № 16404/03): Judgment of the European Court of Human rights 19.02.2009 <http://zakon.rada.gov.ua/rada/show/974_457> accessed 02.10.2018.

⁴ Л. Лобойко, 'Реформування кримінально-процесуального законодавства в Україні (2006–2011 роки)' Частина 1. Загальні положення і досудове провадження (2012) 185.

⁵ Case of Eckle v. Germany (Application № 8130/78): Judgment of the European Court of Human rights 15.07.1982 <<http://european-court.ru/resheniya-evropejskogo-suda-na-russkom-yazyke/ekle-protiv-federativnoj-respubliki-germanii-postanovlenie-evropejskogo-suda-na-russkom-yazyke/>> accessed 05.10.2018.

⁶ Case of Deweer v. Belgium (Application № 06903/75): Judgment of the European Court of Human rights 28.02.1980 <<http://european-court.ru/resheniya-evropejskogo-suda-na-russkom-yazyke/deveer-protiv-belgii-1980-02-28/>>

них обставин справи прокурор слідом за повідомленням про те, що заявник порушив деякі правила встановлення цін, розпорядився тимчасово закрити його магазин. Проте згідно з термінологією бельгійського внутрішнього права заявник не був «обвинуваченим», коли отримав пропозицію про погоджувальну процедуру урегулювання. З цього приводу Європейський суд визнав, що для того, щоб встановити, чи було пред'явлено обвинувачення, необхідно «не тільки розглядати видимі обставини, але і досліджувати реалії розглядуваної справи». Суд постановив, що поняття «обвинувачення» відповідно до цілей Конвенції може бути визначено як «офіційне повідомлення особи компетентним органом державної влади про наявність припущення про те, що цією особою вчинено кримінально каране правопорушення, що позначилося істотно на положенні цієї особи (підозрюваного)».

Практикою Європейського суду напрацьовано додаткові критерії, що визначають фактичну наявність кримінального обвинувачення у справі. До таких критеріїв належать: 1) видача ордера на арешт особи (рішення у справі «Вемхофф проти ФРН» від 27 червня 1968 р.)¹; 2) офіційне повідомлення особі про те, що проти неї порушено кримінальне провадження (рішення у справі «Ноймастер проти Австрії» від 27 червня 1986 р.)²; 3) вимога органів влади, які проводять розслідування, щоб особа надала речові докази, при одночасному блокуванні її банківських рахунків (рішення «Функе проти Франції» від 25 лютого 1993 р.)³; 4) звернення обвинуваченого (підозрюваного) за юридичною допомо-

гою до адвоката після того, як проти нього було порушено кримінальну справу прокурором (рішення «Ангелуччі проти Італії» від 19 лютого 1991 р.)⁴.

Таким чином, під обвинуваченими (підозрюваними) Європейський суд розуміє не тільки тих осіб, яким формально пред'явлено обвинувачення або які формально визнаються обвинуваченими або підозрюваними, але і тих, щодо яких здійснюються будь-які дії, зумовлені наявністю підозри, і які можуть суттєво вплинути на стан підозрюваного. Звідси під підозрою Європейський суд розуміє припущення про вчинення особою кримінально караного діяння та одночасно вирішує питання про її наявність шляхом дослідження фактичного положення особи у кримінальному провадженні та здійснення щодо неї процесуальних заходів, що істотно позначилося на положенні цієї особи.

Розглядаючи кожний випадок окремо, Європейський суд для винесення рішення у справі має визначити момент фактичного виникнення підозри. Оскільки саме з цим моментом Конвенція пов'язує появу в особі права на захист, в тому числі право мати захисника не тільки з моменту складання протоколу затримання, постанови про обрання їй запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою або винесенні постанови про притягнення як обвинуваченого, але і з моменту порушення проти неї кримінального провадження, фактичного затримання або здійснення слідчих дій з метою її викриття (впізнання, допит як свідка, обшук та ін.). Так, розглядаючи справу «Гриненко проти України» від 15.11.2012, в якій заявника було допитано без присутності захис-

postanovlenie-evropejskogo-suda/> accessed 05.10.2018.

¹ Case of Wemhoff v. Germany (Application № 2122/64): Judgment of the European Court of Human rights 27.06.1968 <<http://base.garant.ru/167330/>> accessed 05.10.2018.

² Case of Neumeister v. Austria (Application № 1936/63): Judgment of the European Court of Human rights 27.06.1986 <<http://europeanecourt.ru/resheniya-evropejskogo-suda-na-russkom-yazyke/nejmajster-protiv-avstrii-neumeister-v-avstria-postanovlenie-evropejskogo-suda/>> accessed 05.10.2018.

³ Case of Funke v. France (Application № 10828/84): Judgment of the European Court of Human rights 25.02.1993 <http://zakon.rada.gov.ua/rada/show/980_154> accessed 05.10.2018.

⁴ Case of Angelucci v. Italy (Application № 13/1990/204/264): Judgment of the European Court of Human rights 19.02.1991 <<http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57664>> accessed 05.10.2018.

ника як свідка по справі, а після допиту офіційно визнано підозрюваним, Європейський суд говорить, що «...під час цього допиту за відсутності адвоката заявник ... не мав чіткого уявлення про свої права. Тому Суд дійшов висновку, що мало місце порушення статті 6 § 1 і 3 (с) Конвенції»¹. Європейський суд виходить з того, що у разі, коли кримінальне провадження порушується не за фактом, а стосовно конкретної особи, яка перебуває на волі, така особа з цього моменту набуває статус підозрюваного і має право знати, в чому її підозрюють, а також користуватися правами, передбаченими ст. 6 Конвенції. Так, у справі «Шабельник проти України» від 19.02.2009² Європейський суд зазначає, що з першого допиту заявника стало очевидним, що його показання були не просто показаннями свідка злочину, а фактично зізнанням у його вчиненні. Тому з цього моменту вже не можна було стверджувати про відсутність у слідчого підозри щодо причетності заявника до вбивства. Існування такої підозри підтверджувалося тим фактом, що слідчий ужив подальших заходів для перевірки достовірності самовикривальних показань заявника, провівши відтворення обстановки і обставин подій, тобто слідчі дії, які зазвичай проводяться з підозрюваним. Європейський суд дійшов думки, що становище заявника стало значно вразливішим відразу після вжиття серйозних слідчих заходів з перевірки підозри стосовно нього та підготовки версії обвинувачення. Отже, з огляду на обставини справи «Суд дійшов висновку про застосовність ст. 6, починаючи з 15 лютого 2002 року – з моменту, коли заявник зізнався у вбивстві пані К.», тобто з моменту, коли у слідчого сформувався підозра щодо заявника на основі отриманих від нього показань. Доходимо

висновку, що Європейський суд пов'язує момент виникнення підозри у вчиненні кримінального правопорушення з моментом здійснення щодо особи будь-яких процесуальних заходів, зумовлених наявністю такої підозри, які можуть суттєво вплинути на її стан, а не з моментом офіційного повідомлення особи про підозру. Під час підозри висувається припущення про можливе вчинення особою кримінального правопорушення, яке впродовж розслідування трансформується за рахунок зібраних доказів у певне твердження, але за своєю сутністю продовжує бути лише припущенням про можливу винуватість особи. Досягнення підозрою рівня обґрунтованості у розумінні Конвенції є однією з підстав правомірного обмеження права на свободу та особисту недоторканність. Європейський суд у своїй практиці сформував чітку позицію щодо якісних характеристик, яким має відповідати підозра, щоб уважатися обґрунтованою у розумінні Конвенції. До таких характеристик Європейський суд відносить наступні: 1) наявність фактів або відомостей, які здатні переконати об'єктивного спостерігача в тому, що особа могла вчинити це правопорушення (рішення по справі «Нечипорук і Йонкало проти України» від 21.04.2011)³. Крім цього, Європейський суд говорить, що такі відомості повинні об'єктивно пов'язувати підозрюваного із вчиненим кримінальним правопорушенням; 2) відсутність вимоги про наявність чітких доказів для підтвердження «обґрунтованої підозри». Факти, на підставі яких формується обґрунтована підозра, не мають бути такого ж рівня достатності, який вимагається для пред'явлення обвинувачення та засудження особи (рішення у справі «Мюррей проти Сполученого Королівства» від 28.10.1994)⁴. Одночасно з тим, вони ма-

¹ Case of Hrynenko v. Ukraine (Application № 33627/06): Judgment of the European Court of Human rights 15.11.2012 <<https://precedent.in.ua/2015/11/18/grynenko-protyv-ukrayny/>> accessed 05.10.2018.

² Case of Shabelnyk v. Ukraine (Application № 16404/03): Judgment of the European Court of Human rights 19.02.2009 <http://zakon.rada.gov.ua/rada/show/974_457> accessed 02.10.2018.

³ Case of Nechiporuk and Yonkalo v. Ukraine (Application № 42310/04): Judgment of the European Court of Human rights 21.01.2011 <<http://cmiskp.echr.coe.int>> accessed 05.10.2018.

⁴ Case of John Murray v. United Kingdom (Application № 18731/91): Judgment of the European Court of Human

ють бути конкретними (справа «Ердагоз проти Туреччини» від 22.10.1999)¹. Непідтверджена, заснована на чутках інформація не може розглядатися як така, що є достатньою для встановлення наявності «обґрунтованої підозри» (справа «Лабіта проти Італії» від 06.04.2000)²; 3) підозра має бути розумною. У рішенні «Мюррей проти Сполученого Королівства» від 28.10.1994³ Європейський суд підкреслює, що «за відсутності розумної підозри особа не може бути заарештована чи затримана з метою змусити її надати зізнання або покази проти інших осіб, або для виявлення фактів чи інформації, які можуть слугувати для обґрунтування підозри щодо неї»; 4) вираження в офіційних документах обвинувачення. У рішенні «Ілгар Маммадов проти Азербайджану» від 22.05.2014⁴ Європейський суд вказує, що «..в офіційних документах обвинувачення не згадувалися покази свідків або інша спеціальна інформація, яка б давала підставу підозрювати заявника у вчиненні будь-яких дій, описаних у документах та звинувачувати його у вчиненні кримінальних правопорушень».

Ураховуючи викладене, доходимо висновку, що під підозрою, яка відповідає ознакам обґрунтованості, Європейський суд розуміє таку розумну підозру, котра містить достатні об'єктивні елементи, зокрема факти, спеціальну інформацію, що знайшли фактичне вираження в офіційних документах обвинувачення та можуть привести об'єктивного спостерігача до обґрунтованого переконання, що особа могла вчинити дії, заявлені органами обвинувачення.

Ураховуючи, що Європейський суд розглядає підозру як припущення про вчинення особою кримінально караного діяння, яке супроводжується здійсненням щодо неї процесуальних заходів (що істотно впливають на положення цієї особи), таке припущення довго існувати не може, а повинне трансформуватися або у твердження про винуватість особи (обвинувачення), або спростовуватися у зв'язку з непідтвердженням підозри (коли відсутні підстави для пред'явлення обвинувачення). В першому випадку, коли припущення (підозра) на основі зібраних доказів трансформується у твердження (обвинувачення), логічно розглядати закінчення підозри офіційним повідомленням особі про обвинувачення. Цікавою ж для дослідження є позиція Європейського суду щодо закінчення підозри, коли у ході досудового розслідування кримінального правопорушення вона не підтверджується. Так, у рішенні по справі «R. проти Сполученого Королівства» від 4 січня 2007 р.⁵ Європейський суд, визначаючи момент припинення кримінального провадження щодо особи, говорить, що «...провадження завершується офіційним повідомленням обвинуваченого (підозрюваного) про те, що його більше не переслідують за цими обвинуваченнями (підозрами), з чого можна було б дійти висновку, що становище цієї особи надалі не можна вважати таким, що на нього суттєво впливає таке провадження ... Провадження може завершитися внаслідок одностороннього рішення, ухваленого на користь обвинуваченого, в тому чис-

rights 08.02.1996 <http://european-court.eu/uploads/ECHR_Murray_v_Royaume_Uni_28_10_1994.pdf> accessed 12.01.2018.

¹ Case of Erdagos v. Turkey (Application № 127/1996/945/746): Judgment of the European Court of Human rights 22.10.1999 <[https://hudoc.echr.coe.int/eng#{«itemid»: \[«001-62670»\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{«itemid»: [«001-62670»]})> accessed 05.10.2018.

² Case of Labita v. Italy (Application № 26772/95): Judgment of the European Court of Human rights 06.04.2000 <[https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:\[%22001-58559%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-58559%22]})> accessed 05.10.2018.

³ Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Мюррей проти Сполученого Королівства» від 28.10.1994 <http://european-court.eu/uploads/ECHR_Murray_v_Royaume_Uni_28_10_1994.pdf> дата звернення 05.10.2018.

⁴ Case of Mammadov v. Azerbaijan (Application № 15172/13): Judgment of the European Court of Human rights 22.05.2014 <<http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-144124>> accessed 05.10.2018.

⁵ Case of R. v. United Kingdom (Application № 7215/75): Judgment of the European Court of Human rights 04.02.2007 <<http://www.echr.coe.int>> accessed 05.10.2018.

лі коли орган обвинувачення офіційно вирішує відмовитися від кримінального переслідування і коли суддя припиняє розгляд, не виносячи ухвали». Відповідно до фактичних обставин справи поліція вирішила щодо заявника не розпочинати кримінального переслідування, про нього було повідомлено, одночасно з цим заявнику було винесено попередження. Європейський суд у таких ситуаціях з'ясовує, чи мала місце відмова від кримінального обвинувачення та чи було питання щодо нього фактично розв'язане. У зв'язку з цим Європейський суд розглядає справу відносно трьох керівних критеріїв розв'язання питання про обґрунтованість кримінальних обвинувачень: 1) класифікації справи за внутрішнім законодавством; 2) характеру обвинувачення; 3) покарання, що може бути призначене особі. Оцінивши справу відносно вказаних критеріїв, Європейський суд зазначив, що «...попередження, застосоване до заявника, не було пов'язане з розв'язанням питання про обґрунтованість кримінальних обвинувачень за змістом п. 1 ст. 6 Конвенції. Воно так само не було пов'язане з будь-яким публічним офіційним проголошенням його винуватим у кримінальному злочині, що могло б порушувати п. 2 ст. 6»¹. Наведене дозволяє дійти висновку, що під закінченням підозри Європейський суд залежно від результатів досудового розслідування розуміє або офіційне повідомлення особі про обвинувачення або одностороннє офіційне рішення, ухвалене на користь особи про те, що її більше не переслідують за наявними обвинуваченнями та її становище надалі не можна вважати таким, що на нього суттєво впливає провадження.

Підсумовуючи, вважаємо, що Європейський суд розуміє підозру як припущення про вчинення особою кримінально караного діяння та вирішує питання про її наявність шляхом дослідження фактичного положення особи у кримі-

нальному провадженні та здійснення щодо неї процесуальних заходів, що істотно позначилося на положенні цієї особи. Аналіз практики Європейського суду дозволяє визначити момент виникнення підозри як фактичне здійснення щодо особи будь-яких процесуальних заходів, зумовлених наявністю такої підозри, які можуть суттєво вплинути на її стан.

До якісних характеристик, яким має відповідати підозра, щоб уважатися Європейським судом обґрунтованою, належать: наявність фактів або відомостей, котрі здатні переконати об'єктивного спостерігача в тому, що особа могла вчинити це правопорушення; відсутність вимоги про наявність чітких доказів для підтвердження «обґрунтованої підозри»; наявність достатніх об'єктивних елементів, які можуть привести об'єктивного спостерігача до обґрунтованого переконання, що особа могла вчинити дії, заявлені органами обвинувачення; розумність підозри та її вираження в офіційних документах обвинувачення. Тобто під підозрою, яка відповідає ознакам обґрунтованості, Європейський суд розуміє таку розумну підозру, котра містить достатні об'єктивні елементи, зокрема факти, спеціальну інформацію, що знайшли фактичне вираження в офіційних документах обвинувачення, та можуть привести об'єктивного спостерігача до обґрунтованого переконання, що особа могла вчинити дії, заявлені органами обвинувачення.

Залежно від результатів досудового розслідування під закінченням підозри Європейський суд розуміє або офіційне повідомлення особі про обвинувачення, або одностороннє офіційне рішення, ухвалене на користь особи про те, що її більше не переслідують за наявними обвинуваченнями та її становище надалі не можна вважати таким, що на нього суттєво впливає провадження.

¹ Case of R. v. United Kingdom (Application № 7215/75): Judgment of the European Court of Human rights 04.02.2007 <<http://www.echr.coe.int>> accessed 05.10.2018.

REFERENCE LIST

LIST OF LEGAL DOCUMENTS

1. Konvenciya pro zahist prav lyudini i osnovopolozhnykh svobod [Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms]: Mizhnarodnij dokument vid 04.11.1950 <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_004> data zvernennya 02.10.2018 (in Ukrainian).

2. Kryminalnyi protsesualnyi kodeks Ukrainy [Criminal Procedural Code of Ukraine]: Zakon Ukrainy vid 13.04.2012 № 4651-VI <<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>> data zverennia 08.10.2018 (in Ukrainian).

CASES

3. Case of Angelucci v. Italy (Application № 13/1990/204/264): Judgment of the European Court of Human rights 19.02.1991 <<http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57664>> accessed 05.10.2018 (in Ukrainian).

4. Case of Deweer v. Belgium (Application № 06903/75): Judgment of the European Court of Human rights 28.02.1980 <<http://european-court.ru/resheniya-evropejskogo-suda-na-russkom-yazyke/devveer-protiv-belgii-postanovlenie-evropejskogo-suda/>> accessed 05.10.2018 (in Ukrainian).

5. Case of Eckle v. Germany (Application № 8130/78): Judgment of the European Court of Human rights 15.07.1982 <<http://european-court.ru/resheniya-evropejskogo-suda-na-russkom-yazyke/ekle-protiv-federativnoj-respubliki-germanii-postanovlenie-evropejskogo-suda/>> accessed 05.10.2018 (in Ukrainian).

6. Case of Erdagos v. Turkey (Application № 127/1996/945/746): Judgment of the European Court of Human rights 22.10.1999 <<https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22%3A%5B%5C%22001-62670%5C%22%5D%7D>> accessed 05.10.2018 (in Ukrainian).

7. Case of Funke v. France (Application № 10828/84): Judgment of the European Court of Human rights 25.02.1993 <http://zakon.rada.gov.ua/rada/show/980_154> accessed 05.10.2018 (in Ukrainian).

8. Case of Hrynenko v. Ukraine (Application № 33627/06): Judgment of the European Court of Human rights 15.11.2012 <<https://precedent.in.ua/2015/11/18/grynenko-protyv-ukrainy/>> accessed 05.10.2018 (in Ukrainian).

9. Case of Labita v. Italy (Application № 26772/95): Judgment of the European Court of Human rights 06.04.2000 <<https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22%3A%5B%5C%22001-58559%22%5D%7D>> accessed 05.10.2018 (in Ukrainian).

10. Case of Mammadov v. Azerbaijan (Application № 15172/13): Judgment of the European Court of Human rights 22.05.2014 <<http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-144124>> accessed 05.10.2018 (in Ukrainian).

11. Case of John Murray v. United Kingdom (Application № 18731/91): Judgment of the European Court of Human rights 08.02.1996 <http://european-court.ru/uploads/ECHR_Murray_v_Royaume_Uni_28_10_1994.pdf> accessed 12.01.2018 (in Ukrainian).

12. Case of Nechiporuk and Yonkalo v. Ukraine (Application № 42310/04): Judgment of the European Court of Human rights 21.01.2011 <<http://cmiskp.echr.coe.int>> accessed 05.10.2018 (in Ukrainian).

13. Case of Neumeister v. Austria (Application № 1936/63): Judgment of the European Court of Human rights 27.06.1986 <<http://european-court.ru/resheniya-evropejskogo-suda-na-russkom-yazyke/nejmajster-protiv-avstrii-neumeister-v-avstria-postanovlenie-evropejskogo-suda/>> accessed 05.10.2018 (in Ukrainian).

14. Case of R. v. United Kingdom (Application № 7215/75): Judgment of the European Court of Human rights 04.02.2007 <<http://www.echr.coe.int>> accessed 05.10.2018 (in Ukrainian).

15. Case of Shabelnyk v. Ukraine (Application № 16404/03): Judgment of the European Court of Human rights 19.02.2009 <http://zakon.rada.gov.ua/rada/show/974_457> accessed 02.10.2018 (in Ukrainian).

16. Case of Wemhoff v. Germany (Application № 2122/64): Judgment of the European Court of Human rights 27.06.1968 <<http://base.garant.ru/167330/>> accessed 05.10.2018 (in Ukrainian).

BIBLIOGRAPHY

ARTICLES

16. Loboiko L M, 'Reformuvannia kryminalno-protsesualnogo zakonodavstva v Ukraini (2006–2011 roky)' [Reform of criminal procedural legislation in Ukraine (2006–2011)] Chastyina 1. Zahalni polozhennia i dosudove provadzhennia (2012) 185 (in Ukrainian).

Maksymenko N. Suspicion in the case law of the European Court of Human Rights

The accession of Ukraine to the Council of Europe and further ratification of the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms on July 17th 1997 gave our state the opportunity to become a part of the European system of human rights protection, which provides not only the obligation to protect the rights and freedoms, but also the obligation to recognize the jurisdiction of the European Court of Human Rights. The case law of the European Court of Human Rights plays a practical role in the correct interpretation and application of the norms and concepts of domestic criminal procedural law.

One of the concepts that is connected with the provision of an adequate level of protection of individual freedom and integrity of a person in the criminal justice process and careful investigation is «suspicion.» The statistic of the European Court against Ukraine indicates that the national law enforcement practice does not have a correct understanding of the suspicion, the time of its beginning and its ending, the qualitative characteristics of the reasonable suspicion according to The Convention.

The purpose of the article is to study the European Court's understanding of suspicion and its characteristics.

It has been established that the European Court in its decisions identifies suspicion as an assumption of a criminal offense committed by a person and decides on its availability by investigating the actual situation of a person in a criminal proceeding and carrying out procedural measures concerning her, which may significantly affect his condition. It is concluded that in the practice of the European Court, the moment of suspicion of committing a criminal offense is related to the moment when some procedural steps have been taken to the person (due to the presence of such suspicion) that may significantly affect his condition.

The work highlights the main characteristics of reasonable suspicion. It is also determined that the European Court, depending on the results of the pre-trial investigation, concludes the suspicion, either the official notification to the person of the prosecution, or the unilateral decision made in favor of the person that he will no longer be prosecuted and his position can not be considered as such, which is substantially affected by the proceedings.

Keywords: *suspicion, reasonable suspicion, European Court of Human Rights, beginning of suspicion, ending of suspicion.*

Стаття надійшла до редакції журналу 09.10.2018